

18 . Cheia | Comuna: Grădina | Județ: Constanța | Punct: Cheia – Vatra Satului, Cheia – Peștera Craniilor, Pazvant II | Anul: 2016

Anul: 2016

Cod RAN: 63018.02;63018.04;63018.08

Perioade: Preistorie, Evul Mediu

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca medievală târzie

Tipuri sit: descoperire izolată

Categoriile sit: Domestic

Autori: Adrian Bălășescu, Cornelia Cârpuș, Leonid Cârpuș, Constantin Haită, Constantin-Aurel Mototolea, Anca Popescu, Valentin Radu, Bartłomiej Szmoniewski, Valentina-Mihaela Voinea

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Institutul de Istorie Nicoale Iorga, București, Muzeul Național de Istorie a României, Institutul de Arheologie și Etnologie al Academiei Polone, Cracovia, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Raport

Obiectivele cercetării:

Cercetările arheologice din campania 2016 au vizat următoarele obiective:

- înțelegerea dinamicii și tipurilor de locuiri umane – din eneolitic până în perioadă medievală, în strânsă legătură cu modificările de peisaj produse pe Valea Casimcei (microregiunea Cheile Dobrogei – Casian);
- corelația dintre tipului de habitat Hamangia și specificul paleoeconomiei (analize arheozoologice);
- delimitarea așezării medievale de epocă otomană (sec XVI – XVII) din punctul Cheia Pazvant II;
- tipuri de locuire în spațiul carstic – analiza depunerile sedimentare din punctul Cheia - Peștera Craniilor.

Rezultate și interpretarea lor

Săpăturile arheologice efectuate pe Valea Casimcei, în cadrul proiectului româno-polon Central Dobrudja - Landscape Changes and Human-Environment Interactions from Neolithic to Middle Ages (2014 – 2016), au permis continuarea cercetărilor în punctele Cheia Vatra Satului, Cheia Pazvant II și Cheia Peștera Craniilor.

În punctul Cheia – Vatra Satului a fost deschisă secțiunea S.N. (1 x 15 m) situată la marginea de sud-est a așezării, în prezent suprafața fiind utilizată ca teren agricol (Pl.1, 3). Secțiunea a fost împărțită în 15 carouri de 1 x 1 m, numerotate de la est spre vest.

Stratigrafia secțiunii se prezintă astfel:

0 – 0,20 / 0,30 m: US.3000 – nivelul vegetal în care au fost antrenate materiale arheologice în urma lucrărilor agricole;

0,30 – 0,50 m: US.3142 – strat de culoare bej-cenușie, tasat, cu material ceramic de mici dimensiuni, rare piese de silex, oase de animale, unele provenind de la specii de talie mare. Starea de fragmentaritate a materialului arheologic, depunerile calcaroase de pe ceramica și oase sunt specifice unui nivel de abandon.

0,50 – 0,70 / 0,90 m: US.3148 – strat de culoare bej închis, cu aspectul unei zone de pasaj; în strat apar mai rar fragmente ceramice de mici dimensiuni, deșeuri de silex alături de microlite și lame deteriorate, oase de animale puternic fragmentate. Stratul corespunde unui nivel de locuire exterior.

În carourile 1 – 6, stratul de loess, înclinat de la est spre vest, apare la adâncimea 0,60 / 0,90 m.

Complexele arheologice se concentrează în carourile 6 – 15.

La adâncimea de 0,65 m a apărut complexul C.37, pe o lungime de aproximativ 2,40 m, între carourile 7 – 9. El a fost suprapus de US.3142 (nivel de abandon) și săpat în stratul de loess până la adâncimea de 1,83 m (Pl. 4).

US.3143 (0,65/0,70 m – 1,15/1,20 m) - reprezintă primul strat din umplutura complexului, de culoare cenușiu închis, cu aspect afânat, foarte bogat în material arheologic: fragmente ceramice provenind de la diferite categorii de recipiente (Pl. 9-10), unele de dimensiuni mari, oase de animale de dimensiuni mari și foarte mari, unele cu urme de prelucrare (tăiere perpendiculară pe canalul medular), plastron de carapace de broască țestoasă cu urme de arsură, oase de păsări, piese de silex – preponderente deșeuri și lamele de mici dimensiuni, fragment de toporaș, fragment de perlă tubulară de Spondylus, fragmente de idoli (braț, gât cilindric de tip „coloană”), un împungător tăiat din os de pește.

US.3145 (1,15/1,20 m – 1,80/1,83 m) – al doilea strat de umplură, de culoare brun-cenușiu, avea în partea superioară bucăți de chirpici nears, cu amprente de pleavă, de formă paralelipipedică și un fragment dintr-un corn (Pl. 4). Fragmente de chirpici sunt vizibile și la limita vestică a complexului C.37. În umplutura acestui strat s-au descoperit câteva fragmente de străchini și boluri ce pot fi reîntregite. Partea inferioară a stratului este separată de loess printr-o peliculă de cărbune.

Imediat în partea de vest a complexului C.37 a apărut o altă amenajare, complexul C.38 – la adâncimea de 0,50/0,60 m s-a conturat un strat de culoare maro închis – cenușiu, notat US.3144, (acoperit de nivelul de abandon US 3142), pe o lungime de aproximativ 3,90 m, între carourile 9 - 13. În umplutura stratului s-au descoperit foarte multe oase de animale de talie mare (Bos taurus și Equus hydruntinus), fragmente ceramice de dimensiuni medii și mari (Pl. 11, 12), plăcuțe de vatră în poziție secundară, piese de silex.

US.3146 – reprezintă o peliculă de lut care separă stratul anterior de un alt strat al complexului C.38–US.3147. Situat la adâncimea 1,00 – 1,15 m, nivelul de locuire US.3147 a conținut o cantitate impresionantă de oase, foarte bine conservate (unele întregi), fragmente de cranii de Equus hydruntinus, oase cu urme de prelucrare.

US.3149 (1,15/1,30 m) – reprezintă stratul situat sub complexul C.38 și se prezintă sub forma unui sediment de culoare bej închis, amestecat cu bucăți de cărbune (unele de dimensiuni mari – prelevate probe de 14C) și oase de dimensiuni mari, bine conservate.

La baza acestui strat, la adâncimea de 1,35/1,40 m, carourile 14 – 15, s-a conturat o groapă C.39, cu o formă neregulată, care continua în profilul de nord (Pl. 5). Pentru cercetarea în suprafață a complexului arheologic C.39 a fost deschisă o caseta în prelungirea carourilor 14 – 15, pe latura de nord, cu dimensiunile de 2 x 1 m. În interiorul gropii, după demontarea umpluturii – US. 3150 (1,35/1,50 m) - a apărut scheletul unui vițel, cu oasele în conexiune anatomică (Pl. 6). În umplutura gropii s-au descoperit fragmente ceramice de mici dimensiuni, cărbune.

Materialul arheologic

Ceramica din cele două complexe C.37 și C.38 este în curs de analiză. După curățare, am identificat câteva caracteristici ale acestui lot ceramic:

- ?categoriile ceramice și formele de bază corespund tipologiei Hamangia III;
- ?fragmentele ceramice care au suferit ardere secundară sunt în număr redus;
- ?predomină fragmentele ceramice din categoria semifină, frecvent decorate cu șiruri de impresiuni;
- ?predomină fragmentele ceramice cu suprafața angobată. Angoba neagră, lucioasă nu lipsește nici în cazul fragmentelor ceramice barbotinate, provenind de la vasele de gătit cu suprafața interioară și marginea superioară exterioară tratate îngrijit.
- ?recipiente de servit precum paharele, străchinile și bolurile acoperite cu angobă fină, lucioasă de culoare neagră reprezintă categoria cea mai numeroasă

Import ceramic. În nivelul de abandon US 3142, carou 11, la adâncimea de 0,30/0,50 m a apărut un

fragment ceramic cu decor imprimat de tip Precucuteni.

Piese de piatră. În cadrul pieselor de piatră predomină lamele de silex, gratoarele și mai rar burinele. Toporașele de piatră sunt în număr redus. Apar și fragmente de râșniță, percutoare, fragmente de nuclee de silex.

Piese din material dur de origine animală. În comparație cu alte complexe studiate în așezare, complexe arheologice C.37 și C.38 au oferit un număr restrâns de piese din această categorie – câteva împungătoare și perle tubulare de Spondylus. Lor li se adaugă oase cu urme de prelucrare, cele mai multe fiind concentrate în complexul C.38 – oase de dimensiuni mari, tăiate perpendicular pe canalul medular, folosite pentru obținerea mânerelor de os.

Prospecțiunile arheomagnetice

Pentru prima dată, în cadrul programului de cercetare șantier Cheia au fost realizate investigații geofizice prin metoda gradientului magnetic, fiind analizate două suprafețe:

-cca 1,5 ha în așezarea eneolitică din punctul Cheia – Vatra Satului (Pl.1);

-cca 0,5 ha în așezarea medievală târzie din punctul Cheia – Pazvant II (Pl. 2).

Prospecțiunile efectuate în campania 2016 ne-au permis o reevaluare a suprafeței locuite în punctul Cheia – Vatra Satului: așezarea eneolitică a fost cu mult mai mare decât s-a apreciat inițial, semnalele de locuire extinzându-se pe o suprafață de aproximativ 7 ha. Semnalele arheomagnetice obținute vor fi verificate în campania 2016 prin prelungirea secțiunii S.N. spre nord, fapt ce va permite cercetarea în suprafața a complexelor C.37 și C.38. În punctul Cheia Pazvant II, între secțiunile S.A și S.B. au apărut mai multe concentrări de semnale arheo-magnetice, în prelungirea locuințelor L.2 (S.A) și L.3 (S.B).

Peștera Craniilor. Analiză sedimentologică

Constantin Haită (MNIR)

Analiza sedimentologică în punctul Cheia - Peștera Craniilor a fost realizată pe profilul sudic al secțiunii S.III (9 x 4 m) și al sondajului S.V (sondaj realizat în interiorul secțiunii S.III în formă de L în fața intrării în peșteră - 4,60 x 1,80 m și 3,40 x 1,20 m, adâncime: 2 – 4,30 m / Pl. 7). Succesiunea depunerilor sedimentare (din bază către partea superioară) se prezintă astfel (Pl. 8):

1. Nivel siltic gălbui, omogen, moderat compact, cu fragmente de calcar, ce acoperă stânca. Acumulare eoliană de tip loess.

2. Nivel siltic argilos brun cenușiu mediu, omogen, cu structură agregată fină, moderat compact, cu fragmente de calcar. Nivel de paleosol.

3. Nivel siltic brun cenușiu, relativ omogen, cu structură granulară fină, cu constituenți antropici atribuite perioadei eneolitice și fragmente de rocă de maximum 10 cm. La partea superioară prezintă o acumulare de sediment siltic gălbui, omogen, fin granular ce poate reprezenta o nivelare.

4. Nivel siltic omogen, gălbui, brun roșcat, brun închis și cărămiziu deschis, fără c. a. cu limite gradate. Nivel de podea incendiată și distrugere de 1-2 cm. Lateral, acumulare de cenușă fină, omogenă, cu grosime de 2 cm.

5. Nivel siltic gălbui, ușor verzui, omogen, relativ poros, cu foarte rari constituenți antropici (c. a.). Nivel de acumulare naturală.

6. Nivel siltic omogen, gălbui, brun închis, brun roșcat, și cărămiziu deschis, fără c. a., cu limite gradate. Al doilea nivel de podea incendiată.

7. Nivel siltic gălbui, ușor verzui, omogen, ușor poros, cu rari constituenți antropici (c. a.). Nivel de locuire.

8. Nivel siltic omogen, gălbui, brun închis, brun roșcat, și cărămiziu deschis, fără c. a., cu limite gradate. Al treilea nivel de podea incendiată.

9. Nivel siltic gălbui, omogen, friabil, cu rare fragmente de rocă și carbonați fini. Acumulare naturală.

Include materiale atribuite epocii fierului (Hallstatt).

10. Nivel siltic gălbui cu frecvente fragmente de calcar de mari dimensiuni, acumulate gravitațional.
11. Nivel de locuire atribuit perioadei elenistice.
12. Nivel de locuire atribuit perioadei roman timpuriu.
13. Nivel de locuire atribuit perioadei romano-bizantine.
14. Nivel de locuire atribuit perioadei medievale.
15. Nivel siltic brun mediu, cu structură agregată, cu fragmente de calcar, relativ eterogen. Sol actual.

Un număr de 8 eșantioane micromorfologice au fost prelevate pe profilul sudic. Contextul de teren al acestora este prezentat în tabelul 1. Analiza micromorfologică are ca scop identificarea activităților umane care au produs nivelurile de locuire și de acumulare naturală, ca și condițiile de mediu asociate acestora.

Proba	Nivel	Context de teren
1.	1	Acumulare naturală de tip loess pe stânca de calcar.
2.	2 - 3	Nivel de paleosol suprapus de un nivel cu structură granulară cu indicii de locuire eneolitică.
3.	3 - 4	Nivel de locuire neolitic suprapus de o posibilă nivelare cu silt gălbui.
4.	4	Nivel de podea incendiată. Locuință atribuită epocii perioadei eneolitice.
5.	4 - 5	Nivel de cenușă cu textură fină, omogenă, acumulată pe o podea de lut incendiată.
6.	5	Nivel siltic, gălbui, omogen, fără constituenți antropici. Acumulare naturală.
7.	5 - 6 - 7	Al doilea nivel de podea incendiată. Locuință atribuită epocii fierului.
8.	8 - 9	Al treilea nivel de podea incendiată. Locuință atribuită epocii fierului.

La partea superioară, un nivel siltic gălbui ce poate reprezenta o acumulare naturală și include materiale Hallstatt.

Nivelurile de podea observate sunt constituite din sedimente siltice de tipul loessului, ce au constituit materia primă, și prezintă diferite grade de ardere, în condiții oxidante și reducătoare. Materialele construite nu includ fragmente vegetale de tip paie și pleavă.

Sedimentarea activă și îngroparea rapidă au permis conservarea în foarte bune condiții a acestor niveluri de locuire, atribuite unor structuri construite. Nivelurile de distrugere nu sunt vizibile sau au grosimi foarte mici, ceea ce poate fi rezultatul unor amenajări prin îndepărtarea acestora.

Acumulările naturale, îndeosebi prin remaniere și depunere pe pantă, au grosimi diferite, cele mai consistente fiind cele post-eneolitică, de la finalul epocii fierului și din perioada evului mediu.

Raport arheozoologic

Adrian Bălășescu, Valentin Radu (MNIR)

Așezarea eneolitică de la Cheia a furnizat în ultimii ani o cantitate impresionantă de faună, ceea ce face ca acest sit să dispună în prezent de cel mai mare eșantion faunistic pentru cultura Hamangia (Bălășescu et Radu, 2003, 2004; Bălășescu, 2008).

Din campania 2016 provine un lot de circa 2500 resturi faunistice ce va contribui la îmbogățirea informațiilor despre paleoeconomia animalieră a acestui sit. La nivel de taxoni nu se observă mari diferențe față de studiile precedente. Consemnăm dominanța animalelor domestice, iar în cadrul acestora vita și ovicaprinele ocupă primele locuri. Acestea erau exploatate mixt, atât pentru carne, cât și pentru lapte. Porcul este foarte slab reprezentat. Vânatul este diversificat (10 specii) dar slab reprezentat ca pondere (circa 12%).

Erau preferate speciile de talie medie și mare, precum hemiomnul/hydruntinul, cerbul, mistrețul și bourul.

În finalul acestui raport menționăm faptul că s-au eșantionat 20 de mandibule de bovine care vor fi analizate din punct de vedere izotopic (în colaborare cu Marie Balasse – CNRS Franța) cu scopul de a înțelege sezonalitatea nașterilor la această specie în eneolitic. De asemenea prin intermediul proiectului CNCS – UEFISCDI cod PN-II-ID-PCE-2011- 3-1015 se va realiza datarea prin C14 a unui os de bovidu cu scopul de a avea o imagine mult mai pertinentă asupra cronologiei acestei așezări.

Informații suplimentare online

[Raportul 5704 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
